

Kommunal- og distriktsdepartementet

Akersgata 59,
0032 Oslo

Oslo, 30.11.23

Saksbehandler: Andreas Høiaas

Kreftforeningens innspill til ny nasjonal digitaliseringstrategi

Kreftforeningen takker for muligheten til å komme med innspill til ny nasjonal strategi for digitalisering. Kreftforeningen er en landsdekkende, frivillig organisasjon innen kreftarbeidet i Norge og har over 135 000 medlemmer og om lag 20 000 frivillige. Kreftforeningen jobber for at færre skal få kreft, at flere skal overleve kreft og at krefttrammede og pårørende skal ha best mulig livskvalitet. Vi er en aktiv samfunnsaktør og bidrar til målrettet innsats innen forskning, omsorg, forebygging, informasjon, internasjonalt arbeid og politisk påvirkningsarbeid. Arbeidet er basert på innsamlede midler, testamentariske gaver og tippemidler. Den brede støtten i befolkningen gjør oss til den ledende frivillige organisasjonen innen kreftarbeidet i Norge.

Forventninger til strategien

I foregående digitaliseringsstrategi for offentlig sektor la daværende regjering vekt på at vi skulle «*ta i bruk en åpen og tillitsvekkende tilnærming til digitaliseringen*» som blant annet skulle gi sammenhengende tjenester i et felles økosystem for samhandling på en måte som ga brukervennlige tjenester og verdiskapning til næringslivet.

Dette er ambisjoner det er lett å stille seg bak, og noe vi håper videreføres i kommende strategi. Samtidig ser vi at det på mange områder, og kanskje særlig på helseområdet, er langt mellom nåtidsbildet og ambisjonene som ble presentert tilbake i 2019.

Hvor tidligere strategi i stor grad omhandlet digitaliseringen av de offentlige tjenestene, vil vi også oppfordre til at denne strategien i tillegg ser til utviklingstrekk i samfunnet, og adresserer hvordan det offentlige skal jobbe med og adressere utfordringer knyttet til eksempelvis desinformasjon, digital markedsføring og kunstig intelligens.

Helse som digitaliseringsområde er krevende. Helsetjenesten er kompleks, preget av mange aktører, ulike nivå og særlig strenge krav til robuste løsninger som tar høyde for både sikkerhet og håndtering av sensitive data. I tillegg er det krevende å sikre god digitalisering i hele landet med dagens styringsstruktur med små generalistkommuner og periodevis stor usikkerhet og risiko knyttet til investeringer i digitale løsninger, hvor man ofte kan forvente at kostnadene og gevinstene vil påløpe på ulike steder.

Med dette bakteppet håper vi at denne strategien vil redegjøre for hvordan man raskere kan nå våre nasjonale mål for digitaliseringen og hvorvidt det eksisterer et rom for staten å kunne ta en enda større del av risikoen på enkelte områder. I forlengelsen av dette håper vi at strategien tar et bredt perspektiv, men også redegjør for grenseoppgangen mellom arbeidet som skal gjøres i Digitalisings og Forvaltningsdepartementet og det arbeidet som ledes av Helse- og omsorgsdepartementet. Det arbeides også med en ny nasjonal strategi for e-helseområdet. Det er en forventning at disse to strategiene tydeliggjør samspillet mellom de to departementene og tilhørende sektorer.

Det er også viktig at strategien ser til andre dokumenter og andre mål for det offentlige. Eksempelvis har vi nå fått på plass en satsning på helseindustri. Det pekes på blant annet i veikartet for helsenæring at en av de sentrale faktorene for å lykkes er at vi klarer å utvikle et godt hjemmemarked. E-helse er et av de områdene hvor helsenæringen har kommet lengst i Norge. Samtidig har vi over flere år sett en vridning mot at stat og kommunal sektor tar på seg rollen som utvikler av digitale løsninger. Hvordan samspillet mellom leverandørmarkedet og det offentlige skal være bør defineres tydelig i strategien.

Er det drivkrefter og utviklingstrekk som vil påvirke samfunnet generelt, og som strategien bør ta høyde for?

Digitale flater og gjeldende rett

Barn lever i økende grad et digitalt liv, og benytter seg av utallige digitale verktøy og tjenester som en del av sin hverdag. Barn har rett til digital deltagelse, og de må lære og forstå verdien av digitalisering. Samtidig er det mange kommersielle krefter som ønsker å nå denne målgruppen gjennom digitale flater og som ikke har barns beste som sitt hovedmål. Reguleringer som beskytter barn er derfor svært viktig.

Markedsføring på digitale flater er svært omfattende, og barn er lettere å påvirke enn voksne ([Retriever for Medietilsynet 2023](#)). Til tross for at all alkohol- og tobakksreklame er forbudt i Norge, ser vi at det i dag er flere smutthull i lovverket. Helt konkret er det en utfordring at tobakksreklameforbudet ikke er godt nok tilpasset internett og sosiale medier, med den konsekvens at barn og unge eksponeres for tobakksreklame i sosiale medier. ([Kreftforeningens undersøkelse gjennomført av Retriever](#)). Det tilsvarende gjelder for alkohol (Retriever for Actis). Det er i igangsatt arbeid med å få på plass et forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge i Norge, i tillegg til en strengere regulering av solarium, herunder markedsføringsforbud og tilsynsavgift. Dette bør også kommende digitaliseringstrategi ta hensyn til og tydeliggjøre hvordan vi kan sikre at lovverket følges opp også på digitalt flater.

I det videre arbeidet vil det også være viktig at man legger til rette for et effektivt tilsyn av de digitale flatene. I dag er tilsynsfunksjonen fordelt mellom ulike aktører (Medietilsynet, Forbrukertilsynet, Helsedirektoratet osv.), med varierende kompetanse på digital markedsføring og barns rettigheter. Strategien bør tydeliggjøre hvordan dette tilsynet best kan ivareta gjeldende rett.

Digitale tjenester og infrastruktur

Dagens geopolitiske situasjon med høy inflasjon og sikkerhetspolitisk usikkerhet påvirker alle leddene i den offentlige tjenesteytingen. I en slik kontekst vil det potensielt være vanskelig å prioritere oppgradering av digital infrastruktur på tross av store behov. Dette kan spesielt bli krevende for kommunal sektor, og særlig de mange mindre kommunene hvor det allerede er en utfordring å finansiere lovpålagte oppgaver. Det vil derfor være viktig at strategien redegjør for og kommer med vurderinger rundt hvilke økonomiske og forvaltningsmessige grep man kan gjøre for å sikre videreføring og økt hastighet i digitaliseringen.

Det foregår også flere prosesser på Europeisk nivå gjennom opprettelsen av flere europeiske dataområder, heriblant «European Health Data Space» (EHDS), med mål om å sikre god datadeling på tvers av land. Dette vil gjøres gjennom forventninger og krav til blant annet terminologi, kodeverk og standarder, og det vil være viktig at vi i Norge på hele digitaliseringsområdet følger denne utviklingen. Strategien bør derfor redegjøre for hvordan man skal sikre at internasjonale standarder blir tatt i bruk også i Norge.

Videre er det deler av digitaliseringen som utvikler seg fortere enn andre, og et relevant område er kunstig intelligens. Her vil det også være viktig at strategien ikke bare peker på mulighetene som ligger i kunstig intelligens, men også legger opp en ramme for hvordan forvaltningen skal kunne ta i bruk teknologien på en fornuftig måte.

Kunstig intelligens

Helse vil, også her, være i en særstilling. Krav til validitet i modellen vil være av særlig stor betydning. I sluttrapporten til det nasjonale koordineringsprosjektet for kunstig intelligens i helse- og omsorgstjenesten legges det opp til at det skal være et samarbeid mellom ulike etater fra både i og utenfor helseområdet for å sikre normering og kvalitetssikring i innføringen av KI samt godt samsvar med innføring av internasjonalt regelverk på området. I den forbindelse ønsker vi at strategien legger en retning for hvilke prinsipper som skal ligge til grunn i innføringen av AI. På helseområdet vil det være to ulike tilnærminger som kolliderer. På den ene siden har vi den stegvise og gradvise tilnærmingen som ofte hører digitaliseringsprosjekter til. På den andre siden legger dagens prioriteringskriterier og – system opp til at vurderinger skal gjøres på gruppenivå. Det vil være et behov for å jobbe strukturert med hvordan disse to tilnærmingene skal sammenkobles i møtet med AI og annen digital teknologi i de neste årene.

[Hva er de viktigste digitaliseringsutfordringene fremover?](#)

På et overordnet nivå vil det være viktigst å sikre en oppgradering av den digitale infrastrukturen i et tempo og på et vis som møter den demografiske utviklingen i samfunnet for øvrig, slik at digitaliseringen avhjelper de offentlige tjenestene på en god måte. Det vil derfor være viktig at vi innen relativt kort tid får på plass verktøy og løsninger som bidrar til god samhandling på tvers av styringsnivå og sektorer.

Det vil også være viktig at vi beholder tillitten til befolkningen i implementeringen av disse løsningene. I forlengelsen av dette må løsningene være tilpasset den enkelte bruker, og dette kommer bare på plass gjennom god brukermedvirkning og brukertesting. En bekymring er at løsningene som kommer på plass tilgjengeliggjør informasjonen slik den har vært rettet mot tjenesteleverandørene og ikke tilpasser den til innbyggeren. Dette er egnet til å skape forvirring, usikkerhet og bekymret, og dette må tas høyde for i det kommende arbeidet.

Vi ser også at det er svært mange forskningsprosjekter, nettverk, og andre konstellasjoner innen digitaliseringsfeltet. Vår opplevelse er at mange sitter og genererer kunnskap og utvikler gode løsninger på hver sin tue. Hvordan man kan få digitaliseringsarbeidet til å dra i en mer helhetlig retning vil være viktig for å komme i mål med våre ambisjoner.

[Hvordan kan regjeringen bidra til å løse disse utfordringene gjennom denne strategien? Kom gjerne med konkrete forslag til tiltak.](#)

En ny digitaliseringsstrategi kan sette en ny retning og avklare det offentliges rolle i møte med en videre digitalisering av samfunnet, og hvordan man på en samordnet måte, på tvers av sektorer, kan møte nye utfordringer og adressere kjente problemer. Her ligger det muligheter for en mer samordnet innretning av området, og det kan være hensiktsmessig å lage konkrete privat-offentlige samarbeid som en metode for å løse klart definerte problemer og utfordringer for samfunnet. Her kan man se til CONNECT innenfor medisinerområdet som en modell som kan overføres til digitaliseringsområdet.

Kreftforeningen ønsker departementet til lykke med det forestående arbeidet.

Med vennlig hilsen,

Ingrid Stenstadvold Ross
Generalsekretær
Kreftforeningen